

vissima, et postulans prohibitionem, ut de strepitu judiciali ostensum est, et idem est de mercatu, nundinis, et similibus. Lex ergo illa de se in omni proprietate ac rigore legis prohibet. Ad discernendam autem qualitatem transgressionis materia consideranda est.

4. *Seditio prohibetur in templo sub mortali.* — Prohibet ergo imprimis *seditionem* fieri in ecclesia, in qua parte sine dubio obligat sub mortali, quia seditio de se gravissimum crimen est contra communem pacem et justitiam; unde in ecclesia facta magna est irreverentia. Adduntur vero ibi duo verba: *Nullus conclamationem moveat, impetumve committat.* Quæ duo videntur prohiberi ut conjuncta seditio, et, ut sic, clarum est gravissimam materiam prohibitionis continere. Navarr. autem supra, num. 25, ex illis verbis colligit, ibi prohiberi in ecclesiis omnes ludos clamorosos, et tripudia, quæ cum profano tumultu fieri solent, ex quo multa infert contra ludos, qui fieri solent cum nimia perturbatione et tumultu, præsertim in quibusdam festis et supplicationibus solemnibus. Sed de his existimo judicandum esse secundum prudentem rationem, attento fine, et fructu, vel impedimento talium ludorum, nam illa lex, per illa verba, nihil de his disponit. Magis ad hunc articulum pertinet prohibitio c. *Cum decorem*, extra, de Vit. et honest. Cler., ubi prohibentur fieri in ecclesia, *ludi theatrales, et spectacula, in quibus introducuntur monstra larvarum*, etc. Quam prohibitionem omnes intelligunt de turpibus ludis, nam ludi honesti, et repræsentationes quæ possunt ad pietatem movere, non sunt prohibita, ut ibi notant Glos. et Panorm., num. 1; Sylvest., verb. *Immunitas*, 1.

5. *Quo pacto sæcularia concilia in templo prohibeantur.* — Additur præterea in d. c. *Decet*, prohibitio *sæcularium conciliorum et parlamentorum in ecclesia*, de qua jam diximus. Et quoad hanc partem, probabile existimo regulariter non esse hanc materiam peccati mortalis, secluso scandalo, violentia, contemptu, et gravi turbatione divinatorum officiorum. Item oportet ut concilia non sint de rebus iniquis contra justitiam vel pacem, aut aliquid hujusmodi; nam tunc magnam irreverentiam continerent. At vero si sint pure politica, et sine necessitate ibi fiant sine prædictis circumstantiis, sed propter aliquam humanam commoditatem, non videtur esse materia gravis peccati, quia irreverentia modica esse videtur.

6. *Quid de confabulatione in ecclesia dicendum.* — Additur ulterius in eod. c.: *Cessent vana, et multo fortius sæda et profana colloquia, cessent confabulationes qualibet.* In quibus ultimis verbis dubitari potest an etiam colloquia alias honesta, ad cultum Dei, vel ad finem pro qua ecclesia deputata est, nihil pertinentia, prohibeantur, ita ut non sine culpa fiant, saltem veniali. Respondeo non ita prohiberi, nisi habeantur illo tempore quo divinis officiis attendendum est, vel quo alii ad hoc ibi assistunt, qui nostris confabulationibus impedirentur. At vero extra hæc tempora, si colloquia sint honesta, non erunt contraria loco sacro, et ideo ex natura rei non erunt culpabilia, etiamsi non pertineant ad finem divini cultus. Quia non tenemur semper esse in templo, et uti illo, ut templum est (ut sic dicam); hæc enim est obligatio quasi affirmativa, quæ non obligat pro semper, et ideo satis est nunquam agere contra illam. Unde etiam non est verisimile hoc esse absolute prohibitum per illa verba, sed quatenus colloquia vel otiosa omnino sunt, vel alias mala. Unde statim subditur: *Sint quæcumque alia, quæ divinum possunt turbare officium, aut oculos Divinæ Majestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea.* De his ergo colloquiis, si tantum otiosa sint, credo solum etiam habere malitiam venialem, ut sunt contra hoc præceptum; idemque fortasse erit, licet aliam malitiam habeant alterius vitii, in quo etiam mortalem gravitatem non attingant. At si sint alias mortifera, credo non excusari a nova malitia gravi contra hanc prohibitionem, et præsertim si sint læda, turpia et inhonesta; nam hæc ibi cum exaggeratione prohibentur. Adduntur vero etiam profana, quod intelligo de profanis contrarie ad religionem, ut erunt detractiones graves, verba quæ jurgia et odia fovent, et similia. Denique prohibentur ibi mercatus et placita, de quibus jam dictum est.

7. *Convivia in ecclesia prohibita.* — Tandem ad hunc locum pertinet, quod in c. *Non oportet*, 2, d. 42, dicitur, *non oportere agapes*, id est, *convivia facere in ecclesiis, et intus manducare, vel accubitu sternere*; et in c. *Nulli* statim subjungitur, ut Episcopi et clerici non conviventur in ecclesiis, *nisi forte* (ait) *transientes hospitiorum necessitate illic reficiantur*; et additur: *Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.* Quæ jura de propria prohibitionem exponit Navarr. supra, numer. 30. Sed vix aliquid confi-

nent, præter id quod decentia loci ex natura rei postulat. Nam in priori non ponitur verbum præceptivum, sed tantum dicitur: *Non oportet.* In posteriori vero, pro communi populo nulla prohibitio fit, sed dicitur ut prohibeantur, et cum limitatione, *quantum fieri potest.* Quoad clericos vero videtur fieri aliquis prohibitio, sed cum tali exceptione, quæ extendi potest ad omnem casum, ubi prudentia dictaverit esse aliqualem necessitatem. Et ita in hoc non censeo esse specialem culpam contra jus positivum, sed solum quantum ratio naturalis dictaverit pertinere ad reverentiam loci sacri, de quo statim. Quod vero additur in cap. penult. et ult. dictæ dist. 42, ut in oratorio penitus nihil agatur, præter orationem et psalmodiam, vel quod divinis ministeriis conveniat, non est lex ecclesiastica, sed regula S. Augustini et S. Benedicti, quæ etiam de se consilium continet, non præceptum.

CAPUT VII.

SINTNE ALIQUA OPERA FACTA IN TEMPLO, MALA EX TALI CIRCUMSTANTIA ET EX NATURALI LEGE, SINE INTERVENTU ECCLESIASTICÆ PROHIBITIONIS.

1. *Aliqua ipso naturæ jure in templo fieri prohibentur, licet de re mala non sint.* — Aliqui Theologi, quos supra indicavi, nunquam putant posse ex tertia sola circumstantia loci sacri opus fieri malum, nisi Ecclesiæ prohibitio interveniat. Nihilominus contrarium existimo verum, asseroque multa esse opera, quæ, licet de se mala non sint ex natura rei, et aliqua prohibitionem Ecclesiæ, male et inordinate in templis fiunt. Quod ut ostendam, suppono, ex dictis, sermonem esse de jure naturali, quod supponat aliquam institutionem humanam; multa enim sunt de humana institutione, ex quibus sic institutis oriuntur multæ obligationes naturales; ut esse Doctorem, est ex institutione hominum; illa vero posita, debentur Doctori sua jura debito naturali; et calicis consecratio est de jure humano; facta vero consecratione, ex naturali jure debetur illi, ut cum majori reverentia tractetur, quam vasa communia. Sic ergo dicimus, licet dedicatio, consecratio, et benedictio templi sit de jure ecclesiastico, hoc tamen posito, ex jure naturæ prohiberi aliqua fieri in templo, etiamsi peculiariter præcepto Ecclesiæ, distincto ab ipsa templi sanctificatione, non prohibeantur. Probari au-

tem potest primo ratione generali, quia in aliis materiis, et rebus consecratis, hoc genus naturalis obligationis invenitur; cur ergo non ita etiam erit respectu templorum? Certe id nulla ratione fundari potest; cur enim, sicut datur in hac materia sacrilegium quia prohibitum, non poterit etiam dari sacrilegium prohibitum, quia de se et secundum rectam rationem tale est?

2. *Probatur assertio.* — Sed præterea probatur assertio inductione, nam actus copulæ conjugalis de se malus non est, et sine ulla culpa fieri potest in loco convenienti, et tamen in ecclesia indecentissime fit, præsertim si nulla urgente necessitate fiat. Unde multi auctores dicunt, quod licet Ecclesia id non prohibuisset, non sine peccato mortali ibi fieret; quod sentit Sylvest., verb. *Immunitas*, 1, num. 5, quatenus inter ea quæ ex se continent maximam irreverentiam loci sacri, ponit pollutionem, licitam alias, quæ non potest esse nisi actus matrimonialis. Et ita intellexit et secutus est Navarr., dicto c. 5 de Orat., n. 42, et idem plane tenet Alensis, 2 p., q. 147, memb. 9, et ad idem alludit, licet obscurus, q. 168, memb. 3, § *Quæritur si vir*; ait enim matrimonialem copulam semper esse peccatum in ecclesia, etiamsi probabile sit per eam non pollui ecclesiam; quia ratio peccati fundatur in contemptu loci sacri, pollutio vero pendet ex jure humano. Et idem videtur sentire Salzedo, in Pract. crim., ad cap. 39, littera B; prius enim approbat opinionem dicentem, non pollui ecclesiam per copulam maritalem; quam dicit posse procedere quando conjuges longo tempore in ecclesia habitant; et nihilominus subdit, eos in eo casu non excusari a culpa mortali; ergo sentit hoc non provenire ex prohibitionem Ecclesiæ, nam hæc cessat in illo casu, si in eo ecclesia non polluitur. Et certe auctores, qui tenent, nunquam licere conjugibus coire in ecclesia, etiamsi longo tempore ibi morentur, et pugnam carnis habeant, videntur in hoc maxime fundari, quia ille actus, licet alias malus non sit, tamen propter fœditatem et turpitudinem suam, habet intrinsicam deordinationem, si in loco sacro fiat. Nam si ex sola prohibitionem Ecclesiæ crederent esse malum, non putarent Ecclesiæ præceptum cum tanto rigore obligare. Tenet autem illam sententiam Paludan., 4, dist. 18, quæst. 8, art. 4, et d. 31, q. 3, art. 2; Ant., 3 p., tit. 1, cap. 20, § 3; Cajetan., in Sum., verb. *Matrimonium*, cap. ult.; Armil., verb. *Debitum*, num. 6; Navarr., in Manuali, cap.

16, num. 32, et alii multi, quamvis ipsi (ut verum fatear) non satis explicent utrum hac ratione moveantur.

3. *Objectio.* — *Satisfit.* — *Ita necessitate aliquando cessat obligatio naturalis.* — Dices, juxta contrariam opinionem, quæ verior est, posse argumentum in contrarium retorqueri, quia in eo casu cessat malitia actus propter necessitatem; ergo signum est esse ex sola prohibitione Ecclesiæ, quia si esset ex natura rei, non cessaret. Respondeo, negando consequentiam et probationem ejus. Optime enim sequitur, quod, si malitia est ex sola prohibitione Ecclesiæ, cesset in illo casu, quia ecclesiastica prohibitio non fit cum tanto rigore, ut late prosequitur Sancius, citato loco, a num. 12, quia supponit totam malitiam illius actus, in ecclesia facti, oriri ex prohibitione Ecclesiæ; nihilominus illud fundamentum necessarium non est; nec e contrario sequitur, etiam in necessitate actum illum esse peccaminosum, si extra necessitatem est deformis ex natura rei, et non tantum ex prohibitione Ecclesiæ; quia etiam interdum ob necessitatem cessat obligatio naturalis legis, quando ex circumstantiis materia ipsa moraliter mutatur. Ita vero est in præsentibus: nam hæc copula sine urgente necessitate facta in loco sacro, continet virtutalem contemptum ejus, et ideo tunc non fit sine irreverentia loci sacri; at vero interveniente necessitate, jam cessat contemptus et irreverentia, quia quod necessitate fit ad subveniendum animæ periculo, non censetur moraliter fieri cum irreverentia loci sacri; et ideo tunc cessat naturalis deformitas. Sicut Davidi licuit comedere panes sanctos propter necessitatem, quod sine illa non liceret, etiam ex natura rei, supposita tali sanctificatione panum. Atque ita patet ratio assertionis quoad hoc particulare exemplum, quia eligere locum sacrum ad illum actum, sine morali necessitate cogente, ex natura rei habet quamdam deformitatem, quæ statim ipsi naturali rationi repugnat, quæ repugnantia non fundatur solum in morali malitia, quam interdum habet ille actus, licet inde augeri possit, sed etiam fundatur in fœditate quadam, et impuritate illius actus, quoad materialem actionem ejus. Sicut exonerare ventrem in templo, ex voluntate, et sine necessitate, plane repugnat cum ratione naturali, nec potest excusari a culpa sacrilegii, eo quod, licet actus de se non sit malus, nec sit specialiter prohibitus in illo loco jure positivo, nihilominus de se, et ratione talis materialis actionis, illa est magna

irreverentia, et vilipendium illius loci (quod potest esse aliud exemplum ad confirmandam conclusionem); ergo eadem vel majori ratione coitus cum femina, etiam alias licitus, est injuriosus loco sacro, si sola voluntate, absque cogente necessitate ibi fiat.

4. *Fornicatio simplex in ecclesia occulte acta, est sacrilegium.* — Unde valde displicet opinio eorum, qui dicunt fornicationem simplicem in ecclesia factam occulte non esse sacrilegium, nec habere circumstantiam necessariam in confessione aperiendam, etiam nunc supposito toto jure ecclesiastico. Fundatur enim in hoc, quod fornicatio non est sacrilegium nisi in quantum ex jure positivo polluit et violat ecclesiam, et fornicatio occulte juxta veram sententiam non polluit ecclesiam; ergo illa fornicatio non opponitur Ecclesiæ præcepto, et consequenter non est sacrilegium. Cui opinioni videtur favere Sot., 4, d. 32, art. 3, conc. 3, quatenus simili distinctione utitur in maritali copula; nam si sit occulta, censet non esse culpabilem, publicam vero esse culpabilem. Quam distinctionem aliqui moderni Summistæ secuti sunt: illi tamen semper loquuntur de copula alias licita et occulta; de fornicatione autem, vel illicita pollutione occulta, id censuit probabile Vasquez, 1. 2, disp. 78, n. 6. Mihi vero (ut dixi) omnino displicet: primo, quia, ut jam dixi, non ex sola prohibitione Ecclesiæ, sed ex se habet copula carnalis intrinsecam irreverentiam loci sacri, quæ major est in fornicatione, quam in copula de se licita, quia illa turpior est, et magis voluntaria; nulla enim necessitate honestari potest aut excusari. Secundo, quia licet ex prohibitione Ecclesiæ tantum oriretur illa specialis malitia, satis est prohibita per Ecclesiam omnis fornicatio, et illicita seminis effusio in ecclesia. Quanquam enim fornicatio non violet ecclesiam actu (ut sic dicam), et in foro Ecclesiæ, quando occulte est, tamen Ecclesia suo præcepto non prohibet tantum publicam seminationem illicitam in ecclesia, sed simpliciter seminis emissionem voluntariam, et maxime illicitam. Et hinc est, ut licet in principio, quando talis actus est occultus, non polluat ecclesiam, nihilominus, si postea fiat publicus per publicam partis confessionem, vel sufficientem famam, incipit ecclesia esse polluta, juxta c. *Significasti*, de Adult.; ergo a principio actus ille fuit culpabilis contra Ecclesiæ prohibitionem, quia culpa non pendet ex futuro eventu, nimirum, an fornicatio illa sit aliquando futura publica, necne, et actus ipse

de se polluit sufficienter, et ideo est contra specialem prohibitionem Ecclesiæ. Eo vel maxime quod supra ostendi, non esse actum illum culpabilem, quia polluit ecclesiam per actualem obligationem abstinendi a celebratione in illa; sed potius, e contrario, quia talem malitiam habet, sive contra legem naturalem, sive contra ecclesiasticam, talem effectum, et quasi censuram inducere. Et ideo, licet ad hunc effectum sit necessaria conditio, quod delictum sit publicum, nihilominus prius committitur peccatum, quam talis effectus fiat vel sequatur, ex defectu notitiæ. Quamobrem Navar. supra omnino reprobatur illam distinctionem Soti in actu matrimonialis copulæ, quod majori ratione faceret in fornicatione, et in quacumque alia illicita seminis effusione. Et idem optime dixit Sanc. supra, num. 11, plures allegans. Quid vero dicendum sit de aliis turpibus actibus, dicam infra.

5. *Confirmatur aliqua ex natura rei esse prohibita in templo.* — Præterea potest assertio ostendi, ex his quæ in confirmationem secundæ sententiæ adduximus c. 3, quia non solum Patres ibi citati, sed etiam Paulus, 1 Corint. 11, significat esse irreverentiam ecclesiæ, in illa manducare et bibere communi et ordinario modo, nihil discernendo inter illam et profanum locum; est ergo hoc irreligiosum ex natura rei sine prohibitione Ecclesiæ. Et confirmatur, quia usus calicis sacri in mensa vulgari, ex natura rei est sacrilegus contra reverentiam debitam rei sacræ. Unde Hieronymus, Dan. 5, circa factum Balthasaris regis, qui jussit vasa templi afferri ad utendum illis in convivio, inquit: *Quandiu vasa fuerunt in idolo Babylonis, non est iratus Dominus (videbantur enim rem Dei secundum præcaram quidem opinionem, tamen divino cultui consecrasse); postquam autem humanis usibus divina contaminant, statim pena sequitur post sacrilegium.* Fuit ergo opus illud sacrilegum ex natura rei; ergo etiam in communi usu loci sacri potest dari sacrilegium ex natura rei. Hoc ipsum confirmat Christi factum ejicientis ementes et vendentes de templo; nam sine dubio illud factum, eo modo quo tunc fiebat, reputavit sacrilegium, et contrarium templi sanctitati, ut omnes Patres et expositores ibi intelligunt, et supra tactum est; illa autem malitia non erat ratione positivæ prohibitionis, sed ex vi naturalis rationis, supposita sanctitate illius loci; ergo idem multo majori ratione de nostris ecclesiis fatendum est. Præterea canere, in ecclesia, lasciva aut vana,

vel pulsare in cithara aut organo sonos profanos, sacrilegium est, quia loco sacro injuria fit, dum in dicato ad Dei laudem loco profana hæc fiunt, unde ad illam sacrilegii speciem spectat, quo loco sacro injuria fit, ut dixit Cajetanus 2. 2, q. 91, art. 1, § *Inter hæc*, circa fin. Ergo eadem ratione omnes actiones, quæ ex natura rei, vel divina officia de se impediunt, vel habent indecentiam in illo loco, habent specialem malitiam sacrilegii, si in illo fiant. Non dicimus autem illam malitiam esse semper mortalem, sed potius frequenter esse venialem, nisi specialis prohibitio Ecclesiæ interveniat, vel tam fœda et turpis sit actio, ut prudenti judicio gravem injuriam loci sacri continere censeatur.

6. *Omne peccatum in ecclesia factum habet aliquam malitiam sacrilegii.* — Ex his infero, et dico secundo, omne peccatum, saltem externum, in ecclesia factum, habere inde aliquam malitiam sacrilegii, saltem venialem, raro autem mortalem, nisi ubi prohibitio Ecclesiæ intervenerit, vel notabilis irreverentia in ipso actu apparuerit. Hanc assertionem docent auctores citati c. 3, in secunda opinione, et fere ex dictis probata est; explicatur autem per partes. Nam imprimis, quod peccatum aggravetur aliquo modo ex hac circumstantia, omnes fere auctores etiam primæ opinionis fatentur, ut Cajetanus, Navarr., etc., quia sine dubio magis repugnat cum recta ratione, quod peccatum fiat in illo loco quam in alio. Quod vero hæc gravitas sit in specie sacrilegii, præsertim quando actus exterior peccati in ecclesia exercetur, vel in ecclesia fieri proponitur, probatur: primo, quia quando actus de se non malus, tamen improporcionatus loco sacro, in eo fit, habet ab illo specialem malitiam sacrilegii (optimum enim signum ad cognoscendum quando circumstantia addit malitiam in propria specie, est, quando transfert actum de non malo in malum, ut est commune in materia de poenit., et ratio id convincit, quia tunc non habet aliam speciem); ergo idem dicendum est de omni actu qui aliunde habet malitiam, quando ex loco sacro malitiam accipit, quod illa sit distinctæ speciei, sive illa mortalis sit, sive venialis. Patet consequentia, tum quia illa circumstantia non minus potest dare suam propriam malitiam actui de se malo, quam indifferenti; nec enim prior malitia impedit, cum possit idem actus habere duas malitias; tum etiam quia prior actus id eo accipit malitiam sacrilegii, quia est injuriosus loco sacro; sed non minus injuriosus

est posterior; ergo. Atque hinc confirmatur hæc pars, quia multi actus de se non mali, sed indifferentes, vel interdum boni, efficiuntur sacrilegia, ex hoc solum quod in loco sacro fiunt; ergo multo magis peccata, licet de se non sint sacrilegia, efficiuntur sacrilegia, ex eo quod in templo fiunt, quia magis repugnat sanctitati loci peccatum, quam actus indifferens. Quæ ratio apud me evidenter probat, comparando illa duo ex genere suo; ac subinde probat multa peccata posse accipere novam sacrilegii speciem ex circumstantia loci sacri. Quod autem omnia illam accipiant, vel quod omnia ibi sint specialiter prohibita ex natura rei ex vi sanctitatis loci, non videtur tam evidenter convinci, quia, ut supra dicebam, actus potest repugnare sanctitati loci, non tantum ratione malitiæ, sed etiam ex modo et conditione ipsius actus materialis; et fieri potest ut major repugnantia ex hoc posteriori capite, quam ex priori nascatur. Sed responsio ad hanc difficultatem, ex aliarum partium declaratione constabit.

7. *Probabile est peccata interna in templo facta non habere malitiam sacrilegii.*—Limitavi ergo assertionem ad exteriora peccata, quia probabile videtur peccata mere interna, in ecclesia facta, non accipere specialem malitiam sacrilegii ab illo loco, ut est locus in quo persona illa peccat. Ut enim notavi in 4 t., d. 22, s. 4, locus sacer dupliciter comparari potest ad actum internum: uno modo ut circumstantia, seu pars objecti voliti; alio modo, ut circumstantia ipsius personæ operantis. Priori modo contingit, quando quis desiderat furari in ecclesia, vel ex ecclesia, vel in ea fornicari, aut quid simile; et tunc, sive persona sit in ecclesia, sive extra illam, quando illud desiderium habet, clarum est committere sacrilegium mentale et internum, quia internus actus accipit ab objecto malitiam ejus, et consequenter etiam a circumstantia objecti cum illo concupita accipit malitiam illi proportionatam; et in hoc omnes conveniunt. De hoc ergo genere peccati nunc non loquimur. Alio igitur modo peccat quis, in ecclesia existens, per desideria mala, non tamen appetendo illa implere intra ecclesiam, sed vel expresse desiderando peccare extra ecclesiam, vel nihil de circumstantia volendo, sed solum desiderando quasi abstracte talem actum. Et hoc modo hic consideramus locum sacrum respectu peccati mere interni et mentalis, et dicimus non accipere specialem malitiam a loco sacro, quia nec est specialiter prohibitum per Ecclesiam, quæ

non judicat de occultis, nec actus interior infert specialem injuriam loco sacro, quia cum non sit actus sensibilis, non fit per se in loco sensibili, nec irreverentiam contra illum continet. Et hoc maxime docent Sylvester, Navar., et alii citati in prima opinione. Et Can., Relect. de Pœn., p. 5, § *Multa hic*, etc.; Ludov. Lopez, 1 p. Instr., cap. 33; et Cord., d. q. 190, agens de exterioribus peccatis, de interioribus subicit.

8. *Contraria opinio proponitur.*—At vero Sylvester, verb. *Confessio*, 1, quæst. 40, oppositum sentit; nam prius de turpi cogitatione, et desiderio in ecclesia habito, censet esse sacrilegium mortiferum, *maxime* (inquit) *quando sunt etiam de scelere perpetrando in ecclesia*; dicens enim *maxime*, sentit, etiam si sint de scelere perpetrando extra ecclesiam, habere similem malitiam; tamen ratio ejus non hoc probat, sed tantum primum, scilicet, quod cogitationes et operationes ad eandem speciem pertinent; est enim hoc verum tantum, quando operationes sunt objecta cogitationum. Addit etiam cogitationes superbæ in ecclesia habitas, habere malitiam sacrilegii, licet venialem, idemque sentit de omni alia cogitatione mala extra materiam veneram, in qua censet malitiam esse majorem. Et potest hoc suaderi argumento supra facto, quia talis circumstantia auget malitiam cogitationis; habet enim majorem deformitatem cum ratione; ergo auget per additionem malitiæ novæ speciei, licet venialis. Sed nihilominus contrarium videtur verius, quia vel illud augmentum nullum est, cum non fiat injuria loco sacro, vel solum est ex parte operantis, quatenus se continere deberet, saltem ob circumstantiam loci, a talibus cogitationibus, et non facit, sed propterea quadam concupiscentia se ferri sinit. Et hoc tenuit idem Sylvest., Ros. aur., casu 63, ubi ait, cogitationes pravæ in ecclesia esse graviores, sed non in nova specie malitiæ. Quod extendit etiam ad verba, *quia sistunt* (inquit) *in aere, et non attingunt estructuras, nisi per accidens*. Quæ ratio non multum ponderis habet.

9. *Malitia hæc peccati in templo facti communiter est venialis.*—*Dubium.*—*Solvitur.*—De externis ergo peccatis alia ratio esse videtur, quia per se et natura sua dicunt ordinem ad sensibilem locum, et ideo, quando sunt actus pravi, aliquam irreverentiam sacri loci continent. Addidi vero alteram limitationem, nimirum, hanc irreverentiam et malitiam regulariter esse venialem, quia ordinaria peccata

regulariter non continent gravem irreverentiam secundum prudens iudicium, nec sunt specialiter prohibita per Ecclesiam. Et hanc partem cum eadem limitatione tenet, præter Sylvester, Leonard. Lessius, d. l. 2, c. 43, dub. 3; Cord. vero, d. q. 190, solum excipit peccata venialia facta in ecclesia; nam de mortalibus in universum ait esse etiam mortifera sacrilegia, si in ecclesia fiant. At id nec jure constat, nec ratione efficaci probari potest, quia licet respectu Dei malitia reddat actum magis detestabilem, magisque injuriosum Deo, non tamen semper respectu loci sacri. Ut, licet secundum se pejor actus sit detractio quam furtum, non ita repugnat immunitati loci et reverentiæ illi debitæ detractio, sicut furtum, etiam ex natura rei loquendo, quia actus furti magis directe repugnat loco, quatenus per illum actum videtur privari locus re quam specialiter continet; sic etiam copula licita magis repugnat puritati debitæ tali loco, quam verbum jocosum, vel falsum. Non possumus ergo cum sufficienti fundamento dicere, omnia peccata mortalia in ecclesia facta, esse etiam sacrilegia mortalia. Si vero accedat Ecclesiæ prohibitio, omnes fatentur tunc esse sacrilegium mortiferum; nam prohibitio Ecclesiæ potest etiam efficere ut sit mortale sacrilegium, quod sine illa nullum peccatum esset, ut ostendi; ergo multo magis id faciet quando cadit in actum, qui de se peccatum mortale erat in alia specie. Unde licet verum sit, non obstante prohibitione Ecclesiæ posse transgressionem esse venialem ex levitate materiæ, tamen quando actus prohibitus est alioquin peccatum mortale, semper censeri debet gravis materia respectu ecclesiasticæ prohibitionis, ut per se notum videtur. Et ideo, si ad malitiam actus gravem in sua specie accedat prohibitio Ecclesiæ, malitia etiam sacrilegii, quæ additur, gravis et mortifera est. Dices: quomodo lex humana potentior est ad hanc malitiæ gravitatem, quam naturalis lex? Respondeo, quia lex humana potest novam obligationem imponere proportionatam materiæ, et additam legi naturali. Imo ad hoc data est hominibus hæc potestas, ut possint adjungere obligationem, determinando quod lex naturalis per se non ita determinabat. Denique quando non est lex directe prohibens, irreverentia loci est solum indirecta, et ex generali principio, ideoque potest esse levis; quando vero addita est prohibitio jam est directa irreverentia, quia lex humana determinat abstinentiam a tali actu

in loco sacro in cultum ejus, et in signum reverentiæ illi debitæ.

10. *Sacrilegium ex circumstantia loci nunquam esse peccatum mortale, male quidam dicunt.*—Ex hoc autem inferunt nonnulli auctores supra allegati, sacrilegium ex circumstantia loci nunquam esse peccatum mortale, nisi interveniat Ecclesiæ prohibitio, vel (quod idem est) nunquam actum prohiberi in loco sacro sub reatu mortifero, ex vi legis naturæ solius, sine interventu ecclesiasticæ prohibitionis. Sed hoc mihi probari non potest ita universaliter sumptum; tum quia nullam rationem hactenus vidi, quæ hanc generalem regulam persuadeat; tum etiam quia hoc repugnat cum dictis in c. 7. Si enim actus non malus moraliter potest isto modo prohiberi in loco sacro ex vi legis naturæ, cur non magis actus malus? Nam malitia non obstat, et aliunde ex parte actus materialis potest esse non minor improportio. Ideo ergo addidi in ultima parte assertionis, licet illa regula frequenter vera sit, tam turpem posse esse actionem peccaminosam, ut ex natura rei pertineat ad reverentiam debitam loco sacro, illam ibi cavere, et consequenter ut illam exercere grave sit sacrilegium. Exemplum hujus supra posuimus in fornicatione vel pollutione occulta.

11. *Tactus impudici graviores, sunt mortalia sacrilegia.*—Nunc addimus idem videri probabilius de tactibus impudicis, præsertim gravioribus, et in partibus inhonestis. Quod præter Cordub. et Sylvest. et Lud. Lopez, in locis proxime citatis, affirmat etiam Emanuel 1 tom. Sum., c. 207, n. 1; et idem sentit Pet. Ledesma, in Sum. Sacram., cap. 19, circa loci circumstantiam; ait enim etiam verba inhonestæ, altiori voce in ecclesia prolata, esse sacrilegium. Hi autem auctores non possunt fundari in ecclesiastica prohibitionem, nam hæc prohibitio facta non est, nisi de seminis emissionem in ecclesia, et ideo nullus tactus impudicus in ecclesia, seclusa seminis emissionem et morali periculo ejus (quod perinde ac actus moraliter reputatur), est specialiter ab Ecclesia prohibitus; nullibi enim invenitur, nec continetur in illis juribus, in quibus dicitur ecclesias pollui per effusionem seminis. Nam illa intelliguntur de actu completo et consummato in illa ratione, et ideo si non pervenitur ad seminis effusionem, non polluitur ecclesia, quantumvis præcedant actus turpes ejusdem malitiæ inchoative. Illi ergo non prohibentur specialiter ex vi præcepti eccle-

siastici; si ergo sunt sacrilegia gravia, id habent ex vi legis naturalis aversantis illos actus in loco sacro, tanquam indecentissimos sanctitati ejus. In quo genere actus illi reputantur prudenter materia gravis, et sufficiens ad gravem irreverentiam loci sacri. Fortasse tamen non erit idem de turpi aspectu, aut nutu, aut levi verbo, maxime quando in transitu, et sine notabili mora et scandalo fiunt, quia non videntur materia ita gravis. De quo non potest ferri certa regula, sed id prudenti judicio relinquendum est. Unum autem ex signis non contemnendis est, quando grave generat scandalum, quia licet malitia scandali videatur diversa, et per accidens, tamen indicat propriam malitiam, quando sub illa movet actus ad scandalum; ita vero est in praesenti, quia qui haec operantur in templo, non solum apprehenduntur ut luxuriosi ac leves, sed etiam ut irreligiosi, et in locum sacrum injuriosi, et sub ea ratione graviter offendunt populum; ergo signum est sub ea etiam ratione graviter offendere Deum, et templum ejus.

12. *Satisfit fundamentis prioris sententiae.*

—Ad fundamenta prioris sententiae, relatae in c. 3, quatenus aliqua ex parte doctrinae datae repugnant, respondendum est, omnia peccata externa habere aliquo modo repugnantiam cum sanctitate loci, si in ecclesia fiant, et ideo omnia participare aliquam malitiam sacrilegii; hanc vero non esse semper mortiferam, sed aliquando; regulam autem ad discernendum, quando sit gravis vel levis materia talis culpae, non esse solam ecclesiasticam legem, sed etiam prudentem rationem judicantem per legem naturalem, ut in aliis peccatis contingit. Quocirca, cum Cajetanus ait, illum actum esse contra sanctitatem loci, qui impedit usum loci, ad quem est institutus, si intelligatur de usu ad quem destinatur ex vi consecrationis, aut benedictionis, aut in quantum templum est, est aperte falsum; quia templum per se non instituitur ut sit locus securus rerum in eo existentium, neque ut sit velut asylum confugientium ad ipsum, sed haec habet per specialia privilegia, ut de furto tactum est, et de aliis dicemus cap. seq. Si vero, sub usu ad quem locus sanctificatur, comprehendantur omnia privilegia specialia jure humano concessa ecclesiis, sic est impropria locutio, quia non omnia illa pertinent ad proprium finem ecclesiae, sed ad privilegia illi concessa, vel immunitatem; et petitur principium, seu assumitur quod probandum

erat: supponitur enim ex vi solius sanctificationis ecclesiae, prout destinatur et consecratur ad usum sacrificii, orationis, et divini cultus, nullum actum in illa prohiberi, nisi alio speciali jure prohibeatur et fiat repugnans sanctitati et fini ejus; vel, quod perinde est, nisi abstinentia a tali actu, jure humano speciali, adjungatur aliquo modo sanctificationi ipsius ecclesiae. Hoc autem non credimus esse verum, nec a Cajetano aut aliis auctoribus probatum; unde dicimus, aliquid quidem esse posse contrarium sanctitati ecclesiae isto modo, aliquid vero ex natura rei repugnare cum sanctitate ejus, quatenus illam vilescere facit, quantum est de se, et ideo virtutem ejus contemptum concludit; sic enim omnis usus, et contrectatio similis rei sacrae, jure naturae prohibita est. Atque haec omnia patebunt magis ex his, tractatu 3, lib. 3, quae dicemus de sacrilegio, ubi etiam expediemus quaestionem supra huc remissam, an eodem modo sentiendum sit de tempore et loco sacro; nam ex ibi dicendis pendet.

CAPUT VIII.

DE MULTIPLI CI IMMUNITATE ECCLESIA RUM, ET PRAESERTIM QUOAD TUITIONEM DELINQUENTIU M, ET QUO JURE INTRODUCTA SIT.

1. *Duplex est.* — Immunitas ecclesiae (ut in principio alterius operis, de Immun. eecel., diximus, et est frequens apud auctores) nihil aliud est quam exemptio ecclesiae ab oneribus, vel operibus, aut usibus, ejus sanctitati et libertati repugnantibus. Sicut autem nomen *ecclesiae* interdum significat Ecclesiam viventem, seu congregationem fidelium, vel totam, vel praecipuam ejus partem, quae est ecclesiasticarum personarum, interdum vero significat materiale templum, ita etiam immunitas ecclesiae alia est personarum, vel in seipsis, vel in bonis suis, et de hac diximus in praedicto opere. Alia est immunitas templorum, quam ad hunc locum remisimus, et in tribus praecedentibus capit. inchoata est; in hoc vero est consummanda, praesertim quoad privilegium quod habent christiana templa, ut sint loca refugii ad se confugientium, quae jam quasi per antonomasiam retinuit nomen immunitatis ecclesiae materialis, et ita in sequentibus nomine immunitatis proprie hanc intelligimus.

2. *Templi, et bonorum illius.* — Ulterius considerandum est in hujusmodi ecclesia, dis-

tingui posse et templum ipsum, et bona ad illud pertinentia; habere enim debet dotem suam, quae ad onera ejus sustentanda sufficiat, et sine illa consecrari non debet, c. *Placuit*, et c. *Nemo*, de Consec., d. 1; quae dos interdum mansus ecclesiae in jure appellatur, c. 1 de Eecel. aedif., et c. 4 de Cens., ubi id notat Panormitanus, et Glossa, ubi Archid. et alii, in c. *Secundum Canoniam*, 23, q. 8. Et solet praeterea ecclesia habere praedia et redditus pro ministris, fabrica et pauperibus. Quoad haec ergo bona etiam ecclesia gaudet sua immunitate, quia libera est a tributis, et exactionibus, et collectis, c. *Quando*, de Cens., cum similibus. Sed haec immunitas communis est ecclesiasticis bonis, ut talia sunt; imo proprie non pertinet ad ecclesiam, ut materiale templum est, sed ad clerum illius, quia templum non est capax domini aut juris, sed clerum, vel communitas ratione templi, seu in ordine ad templum; ideoque de hac immunitate, vel de prohibitione violationis ejus hic dicendum non est, quia comprehenditur sub immunitate ecclesiasticorum bonorum, de qua in dicto loco dictum est.

3. *Ut sint illusa.* — *Forumque confinia.* — Unde ad hanc etiam immunitatem pertinet jus, quod templum ipsum censetur habere (intelligendum autem est dicto modo), ut integrum et illaesum conservetur. Sic enim contra ecclesiae immunitatem esse censetur, ecclesiam infringere, aut suis bonis spoliare, c. *Sacrilegium*, c. *Quisquis*, c. *Qui rapit*, cum aliis, 17, q. 4, et cap. *Conquesti*, de Sent. excomm., ubi etiam censura fertur in eos, qui tale sacrilegium contra ecclesias committunt. Quando autem et quomodo illa incurratur, late a nobis explicatum est in § tom., disp. 22, sect. 2, a n. 4. Circa haec vero jura advertendum est, non solum in eis prohiberi ne quis ecclesiam infringat aut spoliet, verum etiam statui, ut ejus confinia, et domus quae in illis sunt, eadem securitate et immunitate gaudeant; ita habetur in c. *Sicut antiquitus*, 17, q. 4. Et declaratur, haec confinia in ecclesia majori extendi per circuitum quadraginta passuum, in minoribus vero ecclesiis per triginta; in d. autem cap. *Quisquis*, simpliciter dicitur *per triginta passus*; et excipiuntur ecclesiae, quae sunt intra ambitum murorum castellorum, in quibus propter locorum angustiam non potest hoc observari. Sed inter ipsam ecclesiam, et ea quae sunt in confiniis ecclesiae, magnum est discrimen: nam respectu ecclesiae, prohibitio haec est juris divini

et naturalis, quia unicuique est jure naturae debitum, ut nulla vis nullumve nocumentum ei fiat, et hoc jus omnibus est naturale; convenit ergo etiam ecclesiae ex ipso jure naturae, quia, ut dixi, in hoc consideratur ecclesia tanquam persona quaedam capax sui juris et domini, sive hoc pertineat ad Deum ipsum immediate, sive ad clerum, sive ad fidelem populum. Violatio ergo hujus juris ex se, et injustitia est, et sacrilegium, supposita ecclesiae sanctificatione; et ideo prohibitum est quia malum, non malum quia prohibitum. At vero extensio hujus immunitatis ad confinia per quadraginta, aut triginta, vel plures aut pauciores passus, non sequitur ex natura rei ex vi consecrationis aut dedicationis ecclesiae, ut per se notum videtur; sed fuit veluti privilegium quoddam a Pontificibus ecclesiae concessum, ad majorem loci sacri venerationem. Quo privilegio stante, sine dubio peccatum mortale est illud violare, ut bene notarunt Ang., *Immunitas*, 1, n. 10; et Sylv., eodem verbo, q. 2, § *Sexto*. Estque tale peccatum sacrilegium contra jus positivum, quia Ecclesia, dando illud privilegium, reposuit illam materiam in virtute religionis, voluitque abstinentiam ab omni violentia intra illa confinia, esse signum honoris, et cultus ex necessitate tribuendi ipsi ecclesiae. An vero privilegium hoc quoad totam illam distantiam passuum nunc integrum sit, necne, existimo standum esse consuetudini, quae videtur habere ut ecclesia cum suo coemeterio, cujuscumque magnitudinis sit, de hoc privilegio gaudeat. An etiam hoc intelligendum sit de violentia de se injusta, vel etiam de illa quae in alio loco justa esse posset, dicemus infra, tractando de securitate confugientium ad ecclesiam.

4. *Et domus quoad judicium.* — *Et hospitium.* — Praeterea ad hanc immunitatem seu jus ecclesiae spectant multa alia saecularia onera, a quibus, secundum jura canonica, libera esse debet ecclesia. Nam imprimis ad hoc genus immunitatis proprie pertinet, quod in c. 4 de Immun. eecel. statuitur, ut in domibus ecclesiarum saeculares ministri placitum non faciant, neque hospitium sibi vendicent, quasi pro consuetudine, quod ad ecclesias extenditur, secundum omnes, ut supra retuli. Nam, ut ibidem notavi, ibi non simpliciter prohibentur hi actus, sed usurpatio eorum, quasi proprio jure, gravamen ecclesiis in se, vel in domibus suis imponendo. Atque ita hoc jus pertinet ad immunitatem bonorum ecclesias-